

Ett schakt i kv Biskopen

L2010:1734

Kv Biskopen 1

Vadstena stad och kommun

Östergötlands län

Helén Romedahl

Tekniska och administrativa uppgifter

Fastighet/lokal/område/sträcka	Kv Biskopen
Socken/stad	Vadstena
Kommun	Vadstena
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	L2010:1734 (Vadstena RAÄ 21)
Digitala fastighetskartans blad	64E 7j NV
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH2000
Mätteknik	Manuell inprickning
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens dnr	431-7897-20
Länsstyrelsens handläggare	Tom Carlsson
ÖM dnr	0163/20
ÖM projektnr	001505
Beställare	Länsstyrelsen Östergötland
Projektledare	Helén Romedahl
Fältarbetstid	2020-03-26
Totalt undersöktes	10m ²
Fynd	-
Foto	Digitala
Analys	-
Grafik	Helén Romedahl
Renritning	Lasse Norr
Grafisk form	Lasse Norr

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.

Ur allmänt kartmaterial
ISSN 1403-9273

© Lantmäteriverket MS2008/06551
Rapport 2020:23 © Östergötlands museum

Ett schakt i kv Biskopen

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Syfte och metod	6
Resultat	6
Litteratur	7
Bilaga 1. Profilritning	8

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM
ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

Box 232 • 581 02 Linköping • 013 - 23 03 00 • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

Den 26 mars 2020 genomförde Östergötlands museum en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i tomtmark på Gräsgatan 25, inom kv Biskopen 1 i Vadstena stad. Arbetet utfördes i samband med schaktningar för en brunn. Inom schaktet dokumenterades en kulturlagersekvens med en mäktighet på ca 0,6 m.

Helén Romedahl
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

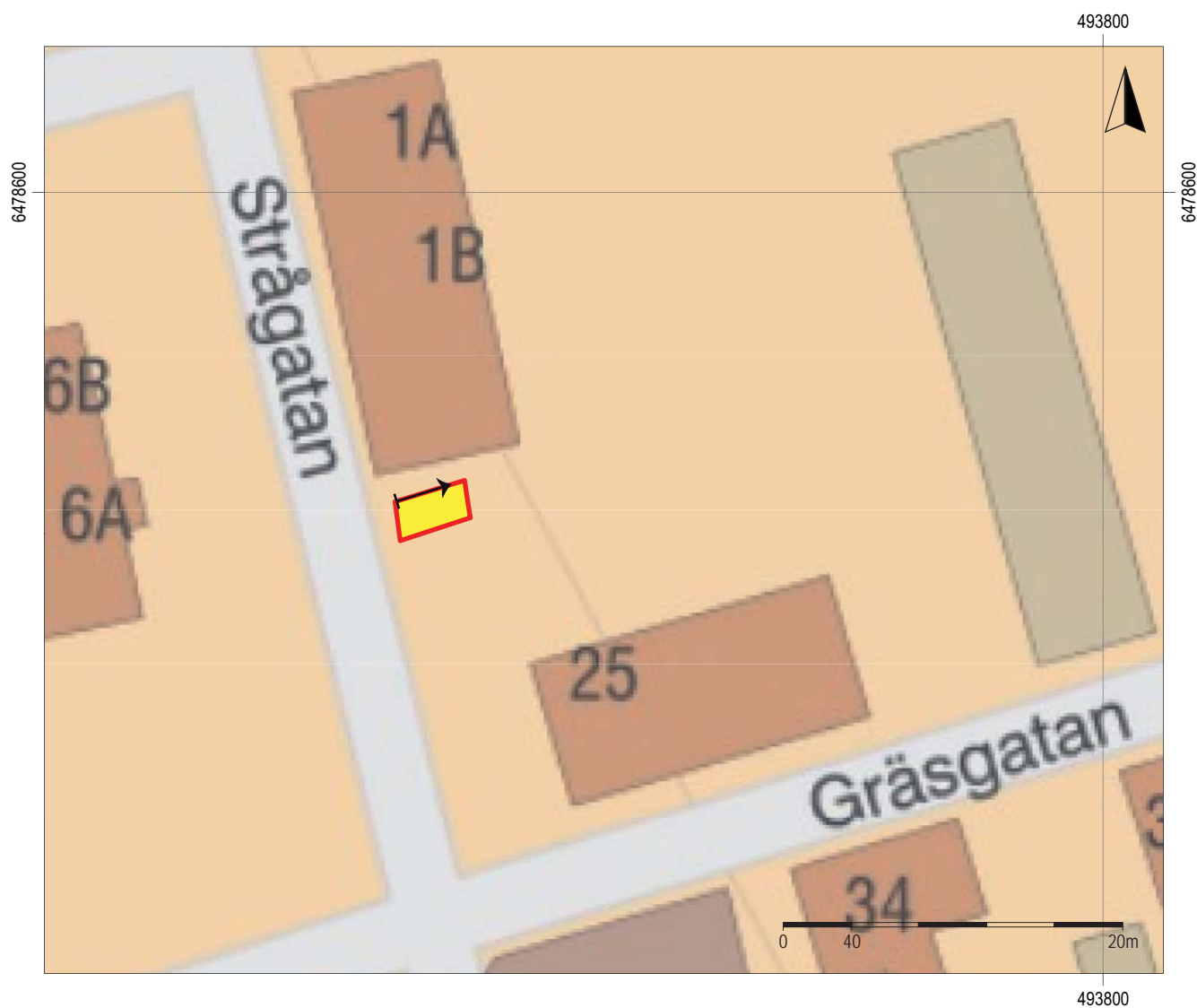
Inledning

Den 26 mars 2020 genomförde Östergötlands museum en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i tomtmark på Gräsgatan 25, inom kv Biskopen 1 i Vadstena stad. Arbetet utfördes i samband med schaktningar för en brunn. Inom schaktet dokumenterades en kulturlagersekvens med en mäktighet på ca 0,6 m. Ansvarig för fält-och rapportarbetet var undertecknad.

Områdesbeskrivning

Det aktuella området är beläget i den östra delen av Vadstena medeltida och historiska stadsområde, L2010:1734 (RAÄ21), söder om Storgatan och S:t Pers kyrka.

Närheten till biskopshuset, klostret samt Rödtorneret (S:t Pers kyrka) gör att området dessutom ligger mycket centralt inom Vadstenas medeltida kyrkliga miljö. I kvarteret finns det medeltida "biskopshuset", uppfört av biskop Henrik Tidemansson på 1470-talet. Man tror att hela kvarteret under senmedeltid har utgjorts av en enda tomt tillhörig biskopshuset. År 1568 donerade Johan III biskopshuset till Vadstena församling som boställe för kyrkoherden (Tagesson 1986).

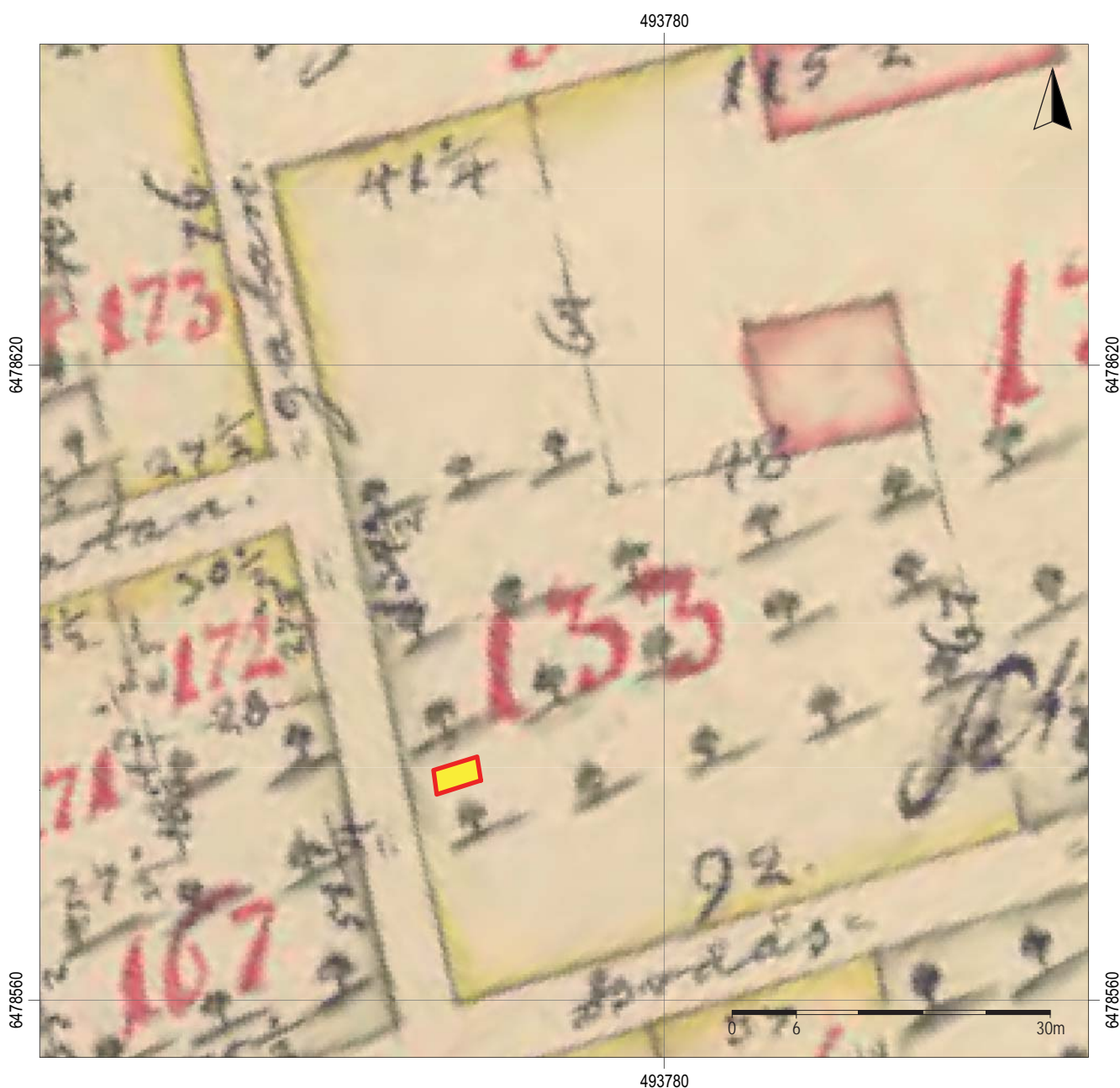
Figur 3. Schaktet i kv Biskopen. Svart linje markerar den sektion som dokumenterades. Skala 1:400.

År 1620 var kv Biskopen 1 och 5 delad i fyra tomter, förmodligen skänkta av Gustav Vasa till tjänstemän vid slottet. Tomten utmed Strågatan såldes 1620 till skrivaren vid Vadstena slott (Tagesson 1986:4). Enligt 1705 års stadskarta (figur 4), var de fyra tomterna sammanslagna till en och betecknades Skänninge kvarteret nr 133. Tomten ägdes av prosten Pontin och beskrevs som en gård med nybyggt hus i norr (nuvarande Falkenbergsska huset), huset byggt kring 1700 med vacker trädgård vid Strågatan och bakgårdshus vid Gräsgatan (Eckbaum 1979).

Tidigare arkeologiska undersökningar

Kv Biskopen ligger norr om Gräsgatan och hyser, som tidigare nämnts, den medeltida Biskopsgården. Flera arkeologiska undersökningar har ägt rum i kvarteret. 1981 grävdes fyra provschakt på två tomter inom kv Biskopen. I provschakten framkom kulturlager, brandlager, slagg och spår efter grundmurar och träkonstruktioner (Tesch 1981).

Vid en arkeologisk undersökning 1986 i kv Biskopen 1 dokumenterades ett bebyggelsesikt representerat av en kullerstensläggning samt lämningar av hus i form av grundmurar och syllstenar. Insamlat fyndmaterial hade en tydlig dragning åt 1600-tal (Tagesson 1986).

Figur 4. Schaktet mot bakgrund av 1701-års stadskarta. Skala 1:600.

Schaktdjupet vid ovan nämnda undersökning uppgick till 0,5 m (ibid).

Vid stensättningsarbete runt Biskopsgården utfördes en antikvarisk kontroll 1986. Vid sidan om yngre stenläggningar framkom syllstenar som tolkas tillhöra en byggnad äldre än 1700-talet (Tagesson 1986).

1989 påträffades en syllstensrad vid en arkeologisk förundersökning söder om Biskopsgården. Syllstensraden skulle möjligen kunna tillhöra en äldre byggnad som anslutit till Biskopsgården (Hedvall 1989)

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska undersökningen var att i första hand tillse att fornlämningen berördes så lite som möjligt av arbetsföretaget. Eventuella framkomna fornlämningar skulle dokumenteras avseende karaktär och omfattning samt om möjligt dateras. Arbetet utfördes som en schaktningsövervakning. Schaktet mätte ca 4 x 2,5 m och grävdes till ett djup om 2 m. En sektionsritning upprättades och digitala foton togs. Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.

Resultat

Schaktsektionen mot norr var den enda sidan som uppvisade en obruten lagersekvens. Övriga sidor av schaktet var förstörda av sentida nedgrävningar. Här nedan presenteras undersökningsresultatet såsom det dokumenterats på sektionsritningen, se bilaga 1. Presentationen sker i stratigrafiskt korrekt ordning, d v s från det äldsta till det yngsta lagerskiktet.

Den orörda markhorisonten framkom på ett djup om ca 1,1 m under dagens markyta. Ovan denna var L1 – ett ca 0,3 m tjockt lager med kompakt grå lerig silt. Ovan detta avtecknade sig något som tolkas som en bebyggelsehorisont (L2) med ett innehåll av grå sandig silt som innehöll komponenter av träflis, sot, tegelkross och kol samt enstaka mindre stenar. Lagret var drygt 0,2 m tjockt och överlagrades av ett drygt 0,1 m tjockt skikt med mörkbrun homogen matjord, L3. Sista lagernivån, under grästorv var ett upp emot ca 0,5 m tjockt lager med sand, tolkat som ett recent utfyllnadslager.

Mellan lager 1 och 2 syntes några större stenar, ca 0,5 - 0,6 m stora. Dessa rycktes tyvärr loss i samband med schaktningen och därför är deras ursprungliga läge oklart. Preliminärt tolkas dock dessa som en byggnadsrest som har en tidsmässig koppling till L2. Vid den arkeologiska undersökningen 1986 dokumenterades bebyggelselämningar på ett djup om 0,5 m under markytan. Utifrån fyndmaterialet daterades dessa till ca 1600-tal (Tagesson 1986). Vid aktuell undersökning framkom en trolig bebyggelsehorisont på ca 0,8 m djup vilket mycket väl kan indikera att lagerhorisonterna kan dateras till medeltid. Tyvärr framkom inget fyndmaterial som kunde bekräfta detta antagande.

Litteratur

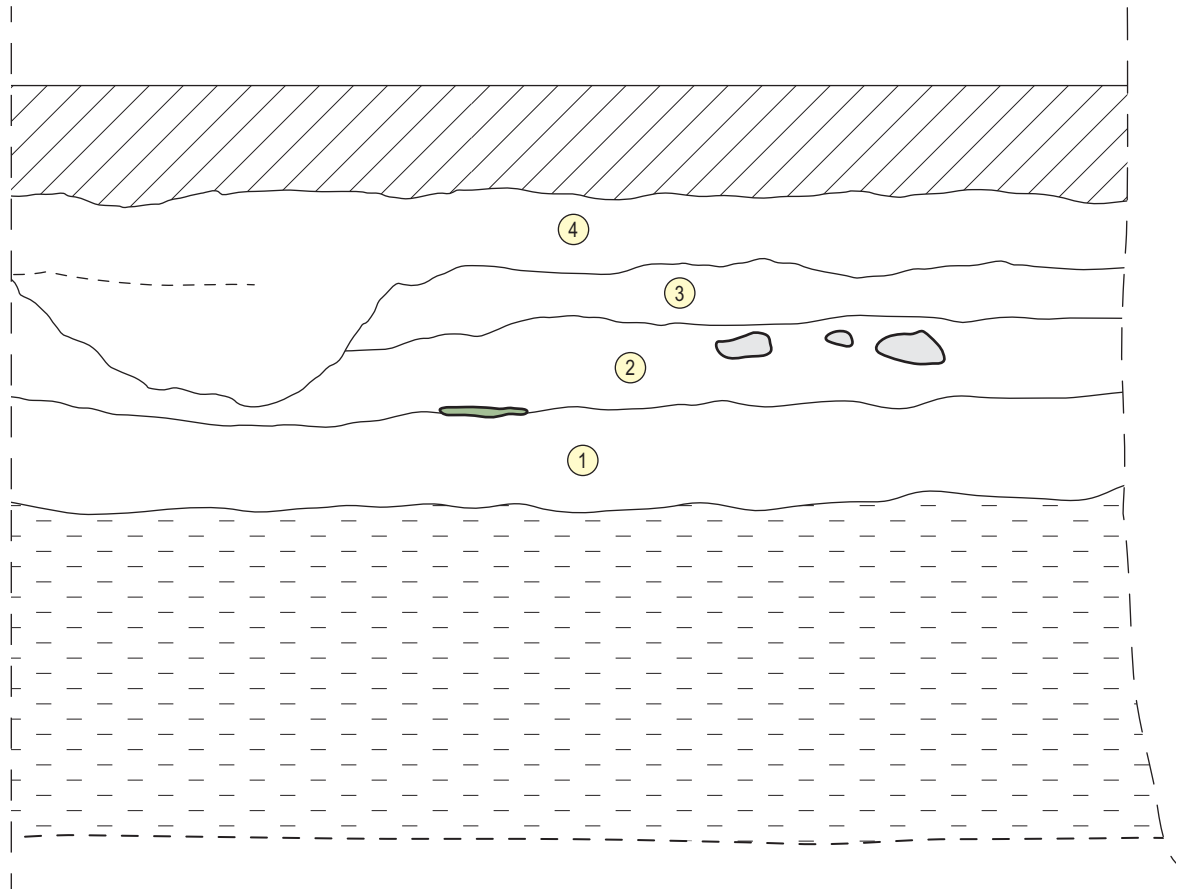
Ekebaum, J. "Beskrivning till 1705 års karta över Vadstena".
Föreningen gamla Linköping. Källor till Vadstenas
historia nr 1. 1979.

Hedvall, R. 1989. Vadstena. Kv Biskopen 5.
Riksantikvarieämbetet. Byrån för arkeologiska
undersökningar.

Tagesson, G. 1986. Kv Biskopen 1, Vadstena stad och
kommun, Östergötland. Östergötlands museum,
Rapport ÖLM dnr 133/85.

Tesch S. 1981. Provundersökning. Kv Biskopen. Vadstena,
Östergötland. Riksantikvarieämbetet, rapport.
Fornminnesregistret

Profil mot NNW

- 1 Grå lerig silt. Något grusig. Kompakt.
- 2 Grå sandig silt. Heterogent.
Innehåller sot, tegelkross, kol (relativt stora bitar), enstaka mindre stenar och träflis.
- 3 Mörkbrun, homogen matjord.
- 4 Sand.

Kv Biskopen 1

Vadstena stad och kommun, Ög
 L2010:1734 (RAÄ Vadstena 21:1)
 Profilirritning
 Skala 1:20
 Dnr 0163/20
 2020-03-26 Helén Romedahl
 Renritning Lasse Norr

Östergötlands museum genomförde i mars 2020 en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i tomtmark på Gräsgatan 25, inom kv Biskopen 1 i Vadstena stad. Arbetet utfördes i samband med schaktningar för en brunn. Inom schaktet dokumenterades en kulturlagersekvens med en mäktighet på ca 0,6 m.

ISSN 1403-9273
Rapport 2020:23